

«Зоологічний музей» Сумського державного педагогічного університету: сумні реалії

Ігор МЕРЗЛІКІН

*Кафедра зоології, анатомії і фізіології людини та тварин
Сумського державного педагогічного університету;
mirdaodzi@gmail.com; вул. Роменська, 87, м. Суми, 40002*

В наш час усі університети (притому, не тільки національні), які йдуть «у ногу» з часом, мають свої зоологічні музеї і людей, які наглядають за ними. На жаль, Сумський державний педагогічний університет до числа таких вищих навчальних закладів не належить.

На кафедрі зоології, анатомії і фізіології людини та тварин існує дві спеціалізовані аудиторії: № 206, де проводяться заняття з зоології безхребетних, та № 201, де проводяться заняття з зоології хребетних. Зараз аудиторія 201 має назву «зоомузей». Оскільки за всю історію університету (з 1924 р.) «зоомузей» ніколи не був окремим структурним підрозділом, то і будь-яка інформація про нього відсутня (Шидловський, 2012).

Зоомузей у 201-й аудиторії через невеликі розміри приміщення має відносно невелику кількість експонатів, проте деякі з колекційних матеріалів датуються початком ХХ ст. (найбільш давній експонат – опудало бурундука, здобутого у 1910 р.). Окремі експонати привезені з інших континентів. На вітринах представлені колекції риб, земноводних, плазунів, птахів і ссавців, більшість з яких зустрічається на території Сумської області. Наукових фондів в кабінету не має. Всі тушки птахів і ссавців використовуються у якості роздаткового матеріалу для студентів при вивченні систематики, тому більшість з них знаходяться у незадовільному стані. Стандартні етикетки, які були на них раніше, зараз на більшості зразків відсутні.

На вітринах виставлені мокрі препарати риб (83 екз.), головним чином з Сумської області, амфібій (17 екз.), плазунів (15 екз.), яєць і гнізд птахів (відповідно 41 і 16 екз.), 206 тушок і опудал птахів і 72 і тушок і опудал ссавців.

Більшість опудал та тушок птахів виготовлено на той час асистентом кафедри М. Є. Матвієнком в кінці 1950-х і у 1960-х роках під час збору

матеріалів для його дисертації «Птицы Сумской области» (Матвієнко, 1971). Його робоча колекція складалася із 706 тушок и 105 опудал (Матвієнко, 2009). Чимало експонатів птахів та колекція яєць зібрані та виготовлені доц. М. П. Книшом. Автором (І. Р. Мерзлікін) виготовлено мокрі препарати риб з Сумської області.

У кабінеті безхребетних на вітринах демонструються представники різних класів і рядів безхребетних тварин, які мешкають на Сумщині, в Україні та в інших кліматичних і географічних зонах. Особливо цінною є колекція тропічних жуків, яка складається з 6-ти коробок.

Велику увагу поповненню колекцій безхребетних приділяє випускник Сумського ДПУ, нині в. о. завідувача кафедрою канд. біол. наук доцент О. В. Говорун, який не тільки суттєво оновив, але і поповнив виставочні експонати за рахунок власних колекцій, які він регулярно привозить із експедицій і закордонних поїздок.

Фондові колекції переважно комах та молюсків формуються ним під час проведення польової практики із студентами на біологічному стаціонарі університету — «Вакалівщина», дальньої комплексної практики з біології до Криму та під час наукових експедицій по Сумській області та інших областях України. Наразі тут зберігається більше 60 коробок, заповнених зборами комах.

На даний час кабінети безхребетних і хребетних мають більше експонатів, ніж Сумський обласний краєзнавчий музей.

Хоча аудиторія 201 не відповідає і не відповідає жодним вимогам, що пред'являються до справжнього наукового музею, вона продовжує інтенсивно використовуватися і у позаучбовий час. Студенти, які проходять педагогічну практику, причому інколи навіть небіологічних спеціальностей, постійно проводять тут екскурсії для учнів загальноосвітніх шкіл та гімназій. У цю аудиторію постійно водили і продовжують водити всіх офіційних (і неофіційних) відвідувачів нашого університету. Тут проводяться заняття для студентів з дисциплін «Зоологія хребетних» та «Музеєзнавство».

Таким чином, «зоомузей» виконує значну просвітницьку функцію не лише для нашого вузу, але і для всього міста і навіть області. Його роль особливо зростає в нинішній період у зв'язку з входженням України в Болонський процес.

Разом із кабінетом 206 він є «найяскравішими» аудиторіями біологічного факультету, яку обов'язково демонструють під час проведення «Дня відкритих дверей» нашого університету. Тобто музей відіграє дуже вагомую роль у профорієнтації учнів, що особливо важливо в нинішній період послаблення інтересу до біологічних спеціальностей і скорочення набору

на біологічний факультет. Ця роль значно посилилася би, будь він обладнаний належним чином.

На жаль, нині шафи, в яких зберігаються експонати, застаріли як морально, так і фізично. Багато експонатів так само потребують оновлення. Проте виготовлення чучел і розміщення їх в експозиції — це досить складний процес, що вимагає певної підготовки і значних витрат часу. Тому для цієї мети необхідна людина, що спеціально займається цією справою. До того ж і в цій, і в 206-й аудиторіях у дві зміни проводять заняття не тільки природничо-географічного, але й і інших факультетів університету, що вже призвело до втрати декількох експонатів і зношеності цих аудиторій.

Проте, виходячи із нинішніх реалій, перспектива перетворення зоологічного кабінету у справжній зоологічний музей здається досить песимістичною.

Матвеевко М. Е. Птицы Сумской области : Автореф. дис. ... канд. биол. наук. — Харьков, 1971. — 25 с.

Матвиенко М. Е. От редактора // Очерки распространения и экологии птиц Сумской области (60-е годы XX ст.). — Сумы : Университетская книга, 2009. — 210 с.

Шидловський І. В. Історія музейної справи та зоологічних музеїв університетів України. — Львів : ЛНУ ім. Івана Франка, 2012. — С. 77. — (Серія «Біологічні студії»).